

Vadefugletræk på Fed, Præstø Fjord juni-august 1953 og 1954

Af

MAGNUS BANG HANSEN

(With a Summary in English: *Migration of waders at Fed, Præstø fjord,
June–August 1953 and 1954.*)

I somrene 1953 og 1954 foretog KAI B. CHRISTIANSEN, JØRGEN W. HEUCKENDORFF og jeg en række optællinger af vadefugle på Fed for om muligt at komme til klarhed over omfanget og karakteren af det vadefugletræk, der foregår her.

Litteraturen byder ikke på mange oplysninger om dette træk. THORUP (1946) behandler hovedsageligt rovfugletrækket i området og hos HARBOE (1944) er vadefuglenes dagtræk ligeledes kun periferisk berørt.

Vi foretog i årene 1952, 1953 og 1954 et større antal ekskursioner på Fed, og det blev klart for os, at ikke blot byder områ-

det på det velkendte forårs- og efterårs-træk af landfugle, men et betydeligt dagtræk af vade-, måge- og andefugle passerer ligeledes halvøen, omend det følger ganske andre linier end landfugletrækket.

For velvillig tilladelse til færdsel på de fredede og afspærrede arealer på Fed rettes en tak til hr. skovrider H. MUUS, Gavnø-Lindersvold skovdistrikt.

KAI B. CHRISTIANSEN og JØRGEN W. HEUCKENDORFF takkes for observationsmateriale fra egne ekskursioner i området. Ligeledes rettes en tak til LORENZ FERDINAND for vejledning under nærværende arbejdes udformning.

METODIK

I løbet af de to somre gennemførtes 34 ekskursioner i terrænet. Den væsentligste tid opholdt man sig på sydøstkysten af Fed, men da den 5–6 km lange tur til halvøens spids foretoges cyklende eller gående langs østkysten, havde man lejlighed til at iagttage trækkende vadefugle også her. Ved passage af Fedsøen, hvis udtørring dengang ikke var påbegyndt, foretoges optællinger, hvis resultater indgår periferisk i dette materiale.

Da trækket på intet tidspunkt var kraftigere, end at det var muligt at anføre tidspunkt og størrelse på hver enkelt flok, er

dette sket ved alle trækobservationer. Endelig blev der foretaget nogle ekskursioner i området mellem Præstø Fjord og Dybsø Fjord.

De 34 optællingsdage fordeler sig således: 1 formiddag, 13 aftener, 11 eftermiddage og 9 hele dage. Det skal påpeges, at denne uensartethed i tidspunkter er et generende forhold ved en sådan undersøgelse, men i dette tilfælde formindskes genen ved det faktum, at hovedparten af trækket foregår i eftermiddags- og aften-timerne.

Fig. 1. Sydøstkysten af Fed. Det udstrakte lyse område i billedets øverste del er sandvaden. (Eneret. Geodætisk Institut).

The Southeast coast of the Fed. The large light area in the Northeastern part of the photo are the sands.

LOKALITETEN

Halvøen Fed ligger som en 5 km lang og 2 km bred bom mellem Fakse Bugt og Præstø Fjord. Kun et 300–400 meter bredt indløb syd for Fed forbinder idag de to farvande.

MILTHERS (1908) antager, at opbygningen af halvøen er foregået ved en materialetilførsel fra bølgeslagserosionen af den nordpå liggende kyst, i særlig grad moræneknolden ved Strandegård.

Den lave, sandede halvø synes ifølge SCHOU (1945) at have standset sin længdevækst, medens det tilførte materiale idag affejres på sydøstkysten, hvor et stort fladvandet areal er blevet resultatet (se figur 1).

Dette areal afgiver ved normal- og lavvande ypperlige fouragerings- og rastmuligheder for vadefugle. Det var på dette sted vore observationer i al væsentlighed fandt sted.

Den godt 6 km lange østkyst er præget af den langsløbende stærke strøm, således

at vanddybden nær kystlinien er ret stor med dertil hørende kraftigt bølgeslag. Denne strand frembyder kun mådelige vilkår for rastende vadefugle, hovedsageligt sås her Mudderklire (*Tringa hypoleucos*) og Stor Præstekrave (*Charadrius hiaticula*).

Feds vestkyst synes ikke at tiltrække efterårstrækkende vadere, medens man her om foråret kan se store flokke af bl.a. Almindelig Ryle (*Calidris alpina*) raste.

Fra observationsstedet (punkt × på figur 3) er der et godt udsyn hele horisonten rundt. Dog vil meget lavtflyvende fugle kunne undgå observatøren i den nordlige sektor på grund af landskabets lave højder og bevoksninger.

Med en afstand på kun 4–500 meter til Maderne på den sydlige side af indløbet til Præstø Fjord er det muligt at holde hele farvandet under forsvarlig observation.

Det er således min overbevisning, at de trækkende fugle, vi så, er en sand repræsentation for vadefugletrækket i området.

ARTSGENNEMGANG

Foruden nedenstående gennemgang af de på Fed forekommende vadefugle i de to perioder viser Tabel 1 i oversigtsform arternes forekomst fra observationsdag til observationsdag.

STRANDSKADE (*Haematopus ostralegus*).

Den næsthyppest forekommende art. Set på 29 af 34 observationsdage. Største antal rastende var 100 stk. den 2., 4. og 15. juli 1954. Største trækdag var 2. juli 1954, da ialt 564 trak over. Af figur 7 ses, at det er den art, der optræder i de største flokke på trækket. På figur 5 ses, at trækket i 1954 kulminerede i perioden 2.-6. juli.

SALOMONSEN (1938 og 1963) anfører, at starten på strandskadernes nedtræk begynder først i juli for de danske fugles vedkommende, medens træk-gæsterne fra nord og øst først ankommer medio juli. Det ligger ligefor at antage, at de på Fed optrædende fugle først i juli er starten af de sjællandske og sydsvenske bestanders træk, eventuelt med et islæt af ikke ynglende fugle.

Strandskaden er karakterfuglen i vadefugletrækket på Fed. Det er en af de få dagtrækkende vadere, som HARBOE (1944) nævner.

VIBE (*Vanellus vanellus*).

Som det fremgår af tabel 1, er Viben ikke opført som rastende på sandvaden. Den blev hyppigt set, men øjensynligt drejede det sig om de 3-4 par, der ynglede på området. Kun den 30. juni og 2. juli 1954 blev den set på træk.

Det er ganske karakteristisk for Vibe såvel som Hjejle (*Pluvialis apricaria*), at de glimrer ved deres spredte forekomst på Fed, da begge arter er kendt for at følge landfuglenes trækveje og især de mere vestrettede; BRUUN og SCHELDE (1957) beskriver et sådant træk for Stignæs' vedkommende, og et lignende træk konstateredes på Ristinge halvøen på Langeland i 1964 som beskrevet af TEIBEL (1965).

STOR PRÆSTEKRAVE (*Charadrius hiaticula*).

Optræder på trækket næsten altid sammen med Almindelig Ryle (*Calidris alpina*). Påfaldende fåtallig som rastende, de ypperlige fourageringsmuligheder taget i betragtning. Undersøgellesperioden falder for artens hovedtræk.

HVIDBRYSTET PRÆSTEKRAVE (*Charadrius alexandrinus*).

Ikke set trækkende, men nogle få rastede på sandvaden i 1953.

HJEJLE (*Pluvialis apricaria*).

Optræder yderst fåtallig både på træk og som ras-

stende. Selv om undersøgellesperioden falder før Hjejle's hovedtræk, der iflg. SALOMONSEN (1963) foregår fra august til medio november, viser iagttagelser senere på året det samme billede.

STRANDHJEJLE (*Pluvialis squatarola*).

Hyppigere end Hjejle. Ved en sammenligning skal det påpeges, at perioden juli-medio august falder i Strandhjejle's egentlige træktid, men også senere på året træffes denne art hyppigere end Hjejle.

STENVENDER (*Arenaria interpres*).

Fåtallig som rastende på vaden. Kun set en gang på træk, nemlig 3. august 1954, da 1 trak forbi sammen med 1 Almindelig Ryle og 1 Rødben (*Tringa totanus*).

DOBBELT BEKKASIN (*Gallinago gallinago*).

Er ikke set trækkende, men den har få gange rastet solitært på den indre, tangfyldte del af sandvaden.

STOR REGNSPOVE (*Numenius arquata*).

Raster kun i ringe antal på vaden, medens det er en af de hyppigst forbitrækkende vadere. Trækket foregår gerne i større højde end de øvrige vaders. Dog sjældent højere end 30 meter. Optræder gerne i småflokke på 5-6 fugle.

LILLE REGNSPOVE (*Numenius phaeopus*).

Fåtallig trækkende, næsten altid i selskab med Stor Regnspeve.

LILLE KOBBERSNEPPE (*Limosa lapponica*).

Fåtallig både på træk og som rastende.

MUDDERKLIRE (*Tringa hypoleucos*).

Almindelig som rastende (22 gange), hovedsagelig på den lange østkyst. Sporadisk optrædende på træk, og da meget sent på aftenen. Af 50 trækkende den 24. juli 1954 kom de 46 mellem kl. 20 og 21, af 122 trækkende den 5. august 1954 kom 95 i en flok kl. 20.45. Figur 6 viser en trækkulmination for både 1953 og 1954 i perioden 17.-22. juli.

Der er i beregningerne set bort fra de 3 tilfælde af trækkende Mudderklires i 1954, da disse må betegnes som begyndelse til nattræk, og derfor sammenholdt med antallet af rastende fugle må forstyrre det billede af en arts trækrytme, som kontinuerlige optællinger af rastende individer i samme område synes at kunne give. Metodens svaghed er ganske vist påvist af LACK (1959), men f. eks. STOLT (1959) og GYLLIN (1965) brugte sådanne optællinger som hovedgrundlaget for deres vaderundersøgelser i henholdsvis Norra Kvarngärdet i Uppsala 1957 og Oset i Närke 1964. Det skal påpeges, at LACKS materiale var spurvefugle, hvis rastmuligheder er anderledes mangfoldige end vadefuglenes.

TINKSMED (*Tringa glareola*).

Fåtallig, men regelmæssig både som rastende og trækkende. Ofte er den set komme tilflyvende, raste kort tid og så trække videre. Blandede sig ikke med andre arter og rastede udelukkende på vadens inderste del. Trak ofte sent på aftenen, f. eks. 30. juli 1954 kl. 20.30: 6 trækkende i flok. I 1954 synes der at have været en kulmination i trækket i den første uge af juli.

SVALEKLIRE (*Tringa ochropus*).

Er ikke konstateret på træk, medens den gentagne gange er iagttaget rastende i Fedsøen, lige som den ofte hortes trækkende efter mørkets frembud i området mellem Fakse, Vemmetofte og Fedet.

RØDBEN (*Tringa totanus*).

Hypig som rastende og trækkende. Iagttaget på 20 ud af 34 dage. Ses ofte i trækkende flokke med Almindelig Ryle. Figur 5 viser, at dens træk kulminerede her i første uge af juli i 1954. Sammenlignes artens hyppighed på trækket her med forholdet på trækket langs Jyllands vestkyst som beskrevet af FERDINAND, JENSEN og LARSEN (1956), ser man sandsynligvis et karaktertræk i forskelligheden af artsudvalget de to steder.

SORTKLIRE (*Tringa erythropus*).

Fåtallig og uregelmæssig. Konstateret 8 ud af 34 dage.

HVIDKLIRE (*Tringa nebularia*).

Regelmæssig og ret fåtallig. Det ret store antal 14. og 15. juli 1954 er sandsynligvis samme rastende flok.

ISLANDSK RYLE (*Calidris canutus*).

Regelmæssig og ret almindelig. Perioden ligger i begyndelsen af artens træktid, hvilket afspejles i tabel 1.

Den 24. juli 1954 konstateredes for eneste gang under hele undersøgelsen, at fugle trak retur, idet

5 Islandske Ryler kl. 20 fløj op fra vaden og forsvandt over havet mod øst.

Samme dag, hvor trækket var meget intensivt, sås iøvrigt 2 Almindelig Ryle parre sig umiddelbart efter ankomst til sandvaden. Både det forkerte træk og parringen kunne tyde på en opstået ynglestemning hos fuglene denne dag. Samtlige rastende fugle var ligeledes betydeligt mere urolige end normalt. VLEUGEL og VON WESTERNHAGEN (1957) nævner blandt mulige klimatiske årsager til træk i afvigende retninger vindretningen som betydeligst, medens tilfældet her nærmest synes at have været temperaturpåvirket.

DVÆRGRYLE (*Calidris minuta*).

Nærmest sjælden i undersøgelsesperioden, medens den senere på efteråret synes almindeligere som rastende.

TEMMINCKSRYLE (*Calidris temminckii*).

Fåtallig rastende blandt Almindelig Ryle. Ikke set trækkende.

ALMINDELIG RYLE (*Calidris alpina*).

Karakterfugl på sandvaden. Største antal rastende var ca. 1800 den 19. juli 1953, hvor også det største antal trækkende: 651 blev noteret. Flokstørrelsen er, som figur 7 viser, meget beskednen, ca. 6 fugle i gennemsnit, og kun få flokke afviger fra dette gennemsnitstal. Arten er konstateret 32 ud af 34 dage. Af figur 4 ses, at trækket synes at kulminere medio juli både i 1953 og 54.

Det distinkte trækmaximum så tidligt tyder, iflg. NØRREVANG (1955) på, at de ryler, der passerer Fed, hovedsageligt tilhører de nordligste russiske populationer. Vore iagttagelser viste, at rylerne i juli næsten udelukkende bestod af gamle fugle, hvilket stemmer godt overens med observationer på Amager, Øland og Rositten.

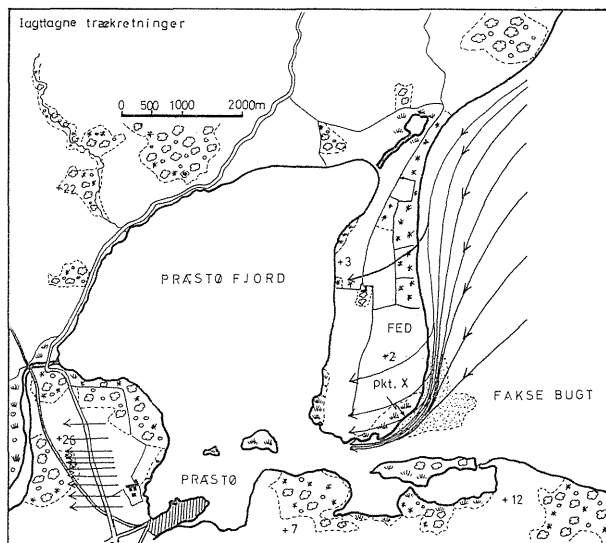

Fig. 2. Østkysten af Fed set mod syd.

The east coast of the Fed seen towards South.

Fig. 3. Iagttagne trækretninger over Præsto Fed og Præsto Overdrev.

Observed flight directions across the Fed and Præsto Overdrev.

KRUMNÆBBET RYLE (*Calidris ferruginea*).

Fåtallig. Oftest trækkende og fouragerende sammen med Almindelig Ryle. Hovedparten af fuglene var i sommerdragt.

SANDBØBER (*Calidris alba*).

Fåtallig. Oftest i selskab med Almindelig Ryle. Alle fugle var i vinter- eller overgangsdragt.

KÆRLØBER (*Limicola falcinellus*).

Eneste iagttagelse var 1 rastende på vaden om aftenen den 6. juli 1954.

KLYDE (*Recurvirostra avosetta*).

Almindeligt rastende, medens den kun er set trækkende 2 gange. Figur 5 viser en meget tidlig træk-kulmination i 1954. At antallet af rastende Klyder allerede medio juli er meget lille må forklares med dens ringe udbredelse nordøst for Præsto fjord og Fed, som antagelig får sine trækgæster netop derfra. Den sydsvenske klydebestand angives af MATHIASSEN (1961) at have været 540–560 ynglepar i 1957–1959.

ODINSHANE (*Phalaropus lobatus*).

1. ad. han rastede den 1. august 1953 på sandvaden.

TERNETRÆKKET

Det vil være berettiget at medtage dette træk, da ternerne ofte følger samme træklinier som vadefuglene. Ved undersøgelser på Jyllands vestkyst påvistes dette forhold af NISBETH (1955) og af FERDINAND, JENSEN og LARSEN (1956).

Ternernes træk førte sig på Fed ganske som vadefuglenes, idet de trak mod syd langs østkysten,

enten slog ned og rastede på vaden eller drejede af og fortsatte mod vest. Trækket foregik oftest lavt (0–10 m), men enkelte gange noteredes højt-flyvende flokke, som krydsede halvøen noget nordligere. Disse flokke er sandsynligvis i en stærkere trækstemning end de lavtflyvende og vil givetvis straks overflyve Sjælland vest for Præsto fjord i lighed med de terneflokke, NØRREVANG (1960) iagttog i Blåvandshukområdet i august 1959.

SORTTERNE (*Chlidonias niger*).

Sortternens ringe udbredelse i Østdanmark og Sydsverige taget i betragtning, er trækket på Præsto Fed ikke ubetydeligt. Ialt observeredes 29 rastende og 57 trækkende fordelt på 9 dage. De rastende fugle holdt til på tørre pletter af sandvaden. Omkring 1. august var mange fugle i overgangsdragt.

FJORDTERNE (*Sterna hirundo*) og

HAVTERNE (*Sterna paradisaea*).

På grund af vanskelighederne ved feltbestemmelse blev de to arter journaliseret som Fjord-Havterne.

Træk af betydning blev først konstateret omkring ultimo juli. Ialt 197 sås på træk, medens der aldrig rastede over 10 eksemplarer.

DVÆRGTERNE (*Sterna albifrons*).

Set trækkende 3 gange med ialt 20 eksemplarer. Mere end 15 rastende er ikke noteret, og af disse var en del ynglefugle.

SPLITTERNE (*Sterna sandvicensis*).

Jævnlig sås 1–3 eksemplarer fouragerende på østkysten. Af træk noteredes 10, som alle fløj over den 24. juli 1954.

Art Species	1953										1954						
	5. 7.	11. 7.	12. 7.	14. 7.	16. 7.	18. 7.	19. 7.	1. 8.	2. 8.	8. 8.	12. 6.	17. 6.	27. 6.	29. 6.	30. 6.	1. 7.	2. 7.
Haematopus ostralegus .			<i>160</i>	30		<i>20</i>	<i>62</i>	50	<i>11</i>		20	<i>61</i>	15	25	<i>10, 70</i>	<i>2, 75</i>	<i>564, 100</i>
Vanellus vanellus														7			<i>12</i>
Charadrius hiaticula							<i>1</i>	5	30								
Charadrius alexandrinus						2		4	3	1							
Pluvialis apricaria		1						1				4					6
Pluvialis squatarola				2			2, 7	1	<i>11, 15</i>	3	1			8			
Arenaria interpres				1	1	1	1	2		3							
Gallinago gallinago								1					4		2		
Numenius arquata		2	3, 1			<i>14, 3</i>	7		<i>13</i>	<i>4, 22</i>		25		<i>104, 1</i>	<i>112</i>	28	<i>44, 7</i>
Numenius phaeopus									3	<i>1</i>		<i>1</i>		<i>1</i>			
Limosa lapponica		2					2	2	6	<i>1, 1</i>					1		
Tringa hypoleucos	3	7	12	20	30	30	25	30	10	15				3	2	6	
Tringa glareola		1	1	1	<i>1, 2</i>	<i>1, 2</i>	<i>1, 2</i>	<i>6, 3</i>	2	3		3	1	2	9, 10	5	2, 4
Tringa totanus				20		<i>17</i>			5		20			25	25	<i>17, 20</i>	<i>41, 100</i>
Tringa erythropus			1							1				5, 1			
Tringa nebularia		1	2	1		1		<i>1, 1</i>	1	1		2			1	<i>1, 1</i>	1
Calidris canutus		1				8	18	<i>12, 46</i>	<i>46, 38</i>	8				<i>1, 1</i>			2
Calidris minuta										1							
Calidris temminckii						1	3	3	5								2
Calidris alpina	20	1000		400	800	<i>150</i>	<i>651, 1800</i>	200	250		15	8	50	<i>8, 125</i>	<i>60, 150</i>	150	100
Calidris ferruginea		3		1	3	2	<i>3, 7</i>	1		1							
Calidris alba									1				1	3	4	3	3
Limicola falcinellus																	
Recurvirostra avosetta . . .								15			20		40	75	6, 25	3, 40	35

Tabel 1. Oversigt over trækkende og rastende vadefugle på Præsto Fed, somrene 1953-54. Tal i kursiv er trækkende fugle.
 Table 1. List of migrating and resting waders on Præsto Fed during the summers of 1953-and 54. Numbers in italics show migrating birds.

	4. 7.	6. 7.	7. 7.	13. 7.	14. 7.	15. 7.	16. 7.	19. 7.	20. 7.	22. 7.	24. 7.	25. 7.	1. 8.	3. 8.	4. 8.	5. 8.	16. 8.
Haematopus ostralegus .	57, 100	19, 25	25	25	50	3, 100	20	3, 10	23, 50	70	36	15	44, 11	150, 15	21	34, 2	
Vanellus vanellus																	
Charadrius hiaticula					30	25	10		3, 30		23			6			
Charadrius alexandrinus																	
Pluvialis apricaria	4, 2																
Pluvialis squatarola						1					3	3		5			1
Arenaria interpres										1							
Gallinago gallinago																	
Numenius arquata	27		3	1		2			11	9		29	44	20	2, 3	16, 2	
Numenius phaeopus	1		1				1		1		1			1		1	
Limosa lapponica									1			1					8
Tringa hypoleucos	1	3	5, 3	6	15	20			40		50, 20						112, 20
Tringa glareola	4, 7	5	3	3	1, 1							1		2			1, 3
Tringa totanus	11, 50	1, 50	1, 40	75	8, 30	15	10		1, 3		6	6		13			18
Tringa erythropus	3			1	1	5											
Tringa nebularia	2, 1	4	2	2	42	13, 33			3					1			
Calidris canutus				1	3	13, 25			6		45			13			3, 3
Calidris minuta					3												
Calidris temminckii						11											
Calidris alpina	8, 50	100	200	250	95, 600	350, 650	12, 15	75, 500	69, 150	13, 40	317	105	327, 100	325	67, 20	256	7
Calidris ferruginea					2	1											
Calidris alba	3	2	1	3		3											
Limicola falcinellus		1															
Recurvirostra avosetta	35	10	10	15		15	10		15					2			

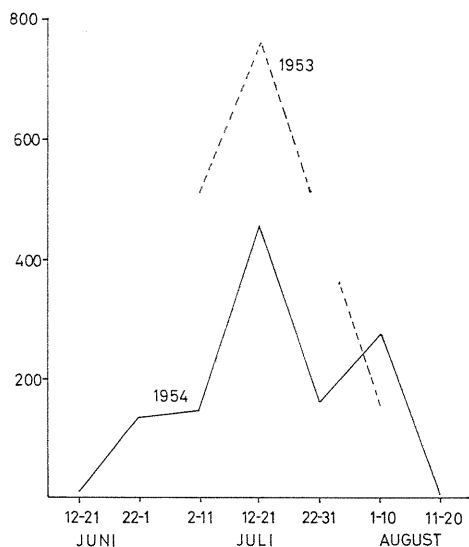

Fig. 4. Almindelig Ryle (*Calidris alpina*). Gennemsnit pr. observationsdag i 10-dages perioder i 1953-1954.

Dunlin (*Calidris alpina*). Average number per day during 10-days periods.

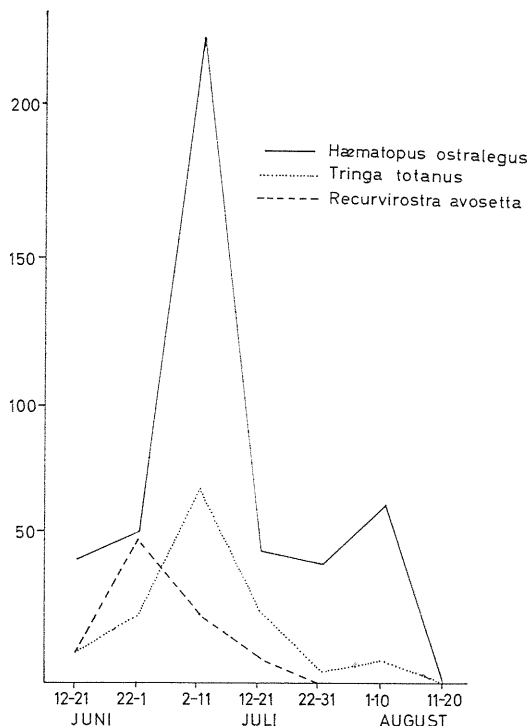

Fig. 5. Gennemsnit pr. observationsdag i 10-dages perioder i 1954.

Average number per observation-day during 10 days periods in 1954.

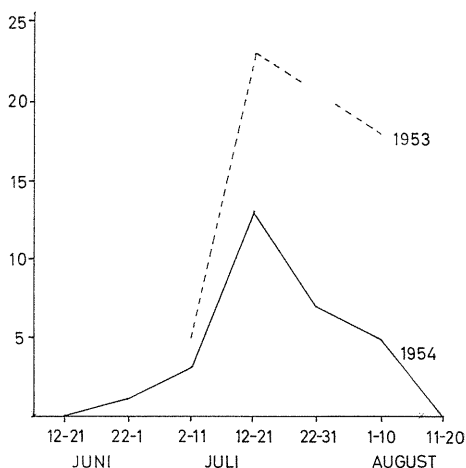

Fig. 6. Mudderklire (*Tringa hypoleucos*). Gennemsnit af rastende fugle pr. observationsdag i 10-dages perioder i 1953 og 1954.

Common Sandpiper (*Tringa hypoleucos*). Average number of resting birds per observation-day during 10-days periods in 1953 and 1954.

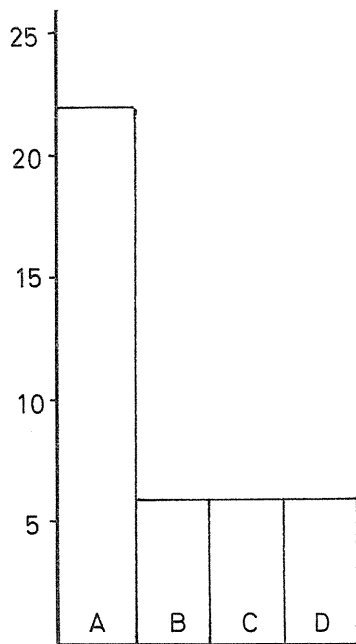

Fig. 7. Trækkende fugles flokstorrelse, 1955.

Flocksize in migrating birds, 1954. A: *Haematopus ostralegus*, B: *Numenius arquata*, C: *Tringa totanus* D: *Calidris alpina*.

STØRRELSE OG SAMMENSÆT-
NING PÅ TRÆKKET

Materialet bygger på undersøgelse af 375 flokke. Sammenblanding af arterne forekom almindeligt. Flokke af Almindelig Ryle var for eksempel iblandet: Stor Præstekrave, Mudderklire, Rødben, Dværgryle, Krumnæbbet Ryle og Sandløber. Lille Regnspove fulgtes med Stor Regnspove. Strandskade trak derimod altid i rene flokke. Som det ses af figur 7 forekom kun Strandskade normalt i større flokke, medens de øvrige arter ligger med et lavt gennemsnit. Flokstørrelsen for de øvrige 14 arter, der forekom mere sporadisk, havde et gennemsnit på 3-5 individer. En enkelt gang iagttoges en flok af Almindelig Ryle på 350 stk.

VEJRFORHOLD

Tabel 2 viser vejrforholdene ifølge Meteorologisk Årbog 1953 og 1954 på observationsdagene kl. 14.00 på vejrstation Bogø. Det falder straks i øjnene, at der alle trækdagene rådede vestlige vinde. Af den grund vil det ikke være muligt at sige noget om vindretningens indflydelse på trækket. Et udpluk af de 9 ringeste og de 9 fineste trækdage giver omtrentligt samme skydække, vindretning og -styrke. Trækrets retning var altid den samme. Regn synes heller ikke at have nogen afgørende indflydelse på trækket.

Det er værd at bemærke, at FERDINAND, JENSEN og LARSEN (1956) udtrykkeligt nævner vejrforholdene som udslagsgivende vedrørende trækintensitet og sammensætning for vadefugletrækket ved Jyllands vestkyst, og hos LIND (1957) nævnes, at Gravand (*Tadorna tadorna*), der trækmesigt ligner vadefuglene, både ved engelske og danske undersøgelser har vist sig at være særdeles delikat med hensyn til vejrforhold under træk. PRÉUSS (1961) mener

Dato (Date)	Retn. (Direct.)	Styrke (Force)	Skydække (Cloudines)
1953			
5. 7.	NW	6	2
11. 7.	NW	3	8
12. 7.	SW	3	0
14. 7.	SW	3	8 regn
16. 7.	NW	5	4
18. 7.	NW	2	8
19. 7.	SW	3	6
1. 8.	W	6	5
2. 8.	WNW	5	6 regn
8. 8.	NW	4	1
1954			
12. 6.	WNW	4	0
17. 6.	SSW	3	8
27. 6.	WSW	7	2
29. 6.	NW	5	8
30. 6.	W	3	8
1. 7.	NW	3	0
2. 7.	NW	4	2
3. 7.	W	3	7
4. 7.	SW	5	7
6. 7.	SW	4	8
7. 7.	SW	4	0
13. 7.	NW	5	8
14. 7.	SW	5	8
15. 7.	NW	6	7
16. 7.	NW	8	8 regn
19. 7.	NW	4	2
20. 7.	WNW	5	7
22. 7.	W	4	8
24. 7.	SW	4	8
25. 7.	SW	4	8
1. 8.	SW	3	4
3. 8.	NW	4	8
4. 8.	NW	3	8
5. 8.	NW	5	0
16. 8.	NW	3	4

Tabel 2. Vejrforhold kl. 14.00 på vejrstation Bogø 54°56'N 12°3' Ø.

Table 2. The weather at 2 p.m. at station Bogø, 54°56' N. 12°2' E.

ligeledes, at strandskadetrækket over Nordsoen i høj grad er påvirket af vindens retning og styrke.

HØJDE OG RETNING

Trækhøjden var for over 90% af fuglenes vedkommende under 10 meter. Meget ofte 0-2 m, således at fuglene sjældent opdagedes særligt langt ude over vandet. Når de fra vaden fløj op og påbegyndte trækket mod vest, steg de gerne til noget større højder. En sjældent gang observeredes højt-flyvende vadere og terner. Disse krydsede da ofte halvøen nord for observationsstedet.

Trækkets retninger er søgt anskueliggjort på figur 3, som viser iagttagne retninger på Fed. Det skal bemærkes, at der ikke konstateredes træk gående mod Sydøst, altså rundt om Jungshoved mod syd. Alle overflyvende fugle havde retning mod Præstø Fjords kyst mellem Hollænderskoven og Nysø.

FORMODNINGER OM TRÆKKETS VIDERE FORLØB

Det synes givet, at trækket må fortsætte fra Præstø fjord over Sydsjælland, da intet træk mod øst ud af fjorden er konstateret. Det er kendt, at Dybsø fjord og Agnø fjord på Sydsjællands vestkyst er ypperlige lokaliteter for rastende vadefugle, og en sammenhæng med trækket fra Præstø fjord må antages. Det lykkedes ikke at foretage tilstrækkeligt med observationer i området mellem og ved de tre nævnte fjorde til at kunne påvise en sådan sammenhæng tydeligt. Jeg formoder dog, at trækkets hovedpart går stik vest fra Præstø fjord til Dybsø fjord, medens træk mod Agnø fjord er sjældnere forekommende.

De observationer, der danner grundlaget for formodningerne om trækket, hvis retning er søgt anskueliggjort på figur 3, er følgende:

1. Trækretningerne over og forbi Fed konstateredes på alle observationsdage at være fra vest til sydvest med den absolute hovedvægt på vestrettet træk.
2. Trækket over vestkysten af Præstø fjord, Nysøområdet undersøgtes ikke i 1953 eller 1954, men i 1955 og 1957 iagttog jeg hyppigt overflyvende vadere her, idet jeg i hele juli og første halvdel af august måned passerede området to gange hver eftermiddag ad amtsvejen. Trækretningen var i alle de

tilfælde, hvor jeg havde mulighed for at bedømme den, vest, altså med retning mod Dybsø fjord.

3. Træk over landområdet mellem Præstø fjord og Dybsø fjord konstateredes ved iagttagelser ved Risby, beliggende midt mellem fjordene og stik vest for vadernes overflyvningsområde ved Nysø.

Den 24. juli 1954 observeredes her et vestgående træk forløbende over en smal front og i ganske lav højde. Hastigheden syntes for alle de observerede fugle større end ved trækket over Fed. Fra kl. 13.30 til 19.30 sås:

1	Strandskade
60	Viber
7	Store Præstekraver
2	Hjejler
1	Strandhjejle
33	Store Regnspøve
1	Lille Regnspøve
1	Sortklire
2	Islandske Ryler
89	Almindelige Ryler
11	Klyder
40	Gravænder
17	Fjord/Havterner
3	Dværgeterner
	Sortand (hørt).

Fuglene optrådte enkeltvis eller i småflokke, og retningen var i alle tilfælde stik vest.

Samme dag observeredes på vaden på Fed. Fra kl. 15.30 til 17.30 noteredes:

- 17 Strandkader
- 3 Store Præstekraver
- 3 Strandhjejler
- 1 Lille Købbersneppe
- 1 Tinksmed
- 5 Rødben
- 129 Almindelige Ryler
- 3 Dværgterner.

Fuglene kom her ligeledes enkeltvis eller i småflokke.

4. Træk ved Dybsø fjord konstateredes den 18. juli 1954, hvor der observeredes et lavtgående (0–5 m) træk, der kom inde fra land og fortsatte mod vest. Fra kl. 12.30 til 16.30 sås:

- 6 Strandkader
- 40 Viber
- 2 Store Præstekraver
- 2 Store Regnsøver
- 1 Tinksmed
- 1 Rødben
- 53 Almindelige Ryler.

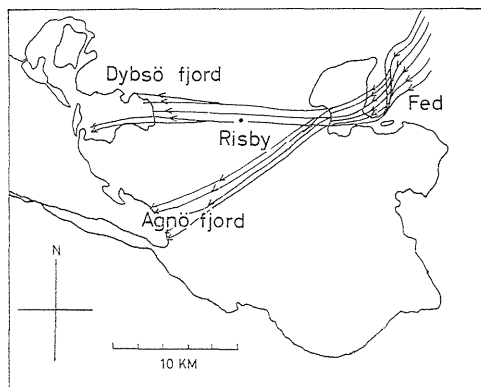

Fig. 8. Formodede trækretninger over Sydsjælland. *Supposed flight directions across South Zealand.*

Fuglene kom enkeltvis eller i småflokke i lighed med, hvad vi så på Fed, ved Nysø og ved Risby.

Yderligere observationer vil dog være nødvendige for entydigt at klarlægge trækretsningerne over Sydsjælland.

KONKLUSION

- I. Der foregår i tiden ultimo juni til primo august et ret betydeligt dagtræk af vadefugle over Præstø fjord.
- II. Trækket kommer fra nordøst, drejer ved sydkysten af Fed mod vest ind i Præstø fjord. Herfra overflyves Sydsjælland. Det formodes, at hovedparten rammer Dybsø fjord.
- III. Der er ikke konstateret træk fra Fed sydøst om Jungshoved.
- IV. Trækket synes upåvirket af de rådende klimatiske forhold i området.
- V. De trækkende vadere optræder normalt i småflokke på 3–5 individer.
- VI. Trækhojden er lav, kun undtagelsesvis over 10 m.

SUMMARY IN ENGLISH

Migration of waders at Fed, Præsto Fjord, June–August 1953 and 1954.

During the months of June, July and August 1953 and 1954 investigations on the migration of waders were carried out on the peninsula Fed at Præsto Fjord, South East Zealand.

The investigation-periods covered 34 days. Counts of waders resting on sand-banks on the southcoast of the Fed were made. The results are

shown in Table 1. Additional counts of flocks of passing waders were carefully carried out with statement of time, species, and numbers of birds in each flock. Table 1 shows the total numbers on each single day, and figure 7 shows a comparison of flock sizes of the four most common species. Migrating waders passing the Fed nearly always

came in flocks of 3–5 birds. The Oystercatcher was the only exception with a flock size of 22 on an average. The cycles of migration of 1954 for Oystercatcher, Redshank, and Avocet are shown in figure 5. It is obvious that the number of Avocets is decreasing very early in July. This might be explained by the fact that only few populations of this species breed in the area north east of Præstø Fjord.

Figure 6 shows the migration cycle of the Common Sandpiper during 1953 and 1954, based on the number of birds resting per day along the shores. The maximum falls from the 12th to the 21st of July. The Dunlin was the most common bird on the Fed. Figure 4 shows that the maximum numbers in 1953 and 1954 were seen from the 12th to the 21st of July.

Table 2 shows the weather conditions on the

observation-days. No correlation could be found between direction of wind and direction of migration and intensity, as only western winds were blowing in this period. Temperature, windforce and precipitation also seemed to have no influence on this migration. The flight-altitude was rather low: 0–2 metres normally, and seldom above 10 metres.

The flight-direction offered a most interesting problem. When the birds came to the Fed from the north-east they turned abruptly westward into Præstø Fjord. From Præstø Fjord they crossed South-Zealand, and it is supposed that the main part of the birds passed Dybsø Fjord, which is situated due west of Præstø Fjord. Further investigations on the migration-flight across South Zealand may help to solve this problem.

LITTERATUR

- BRUUN, BERTEL & OLE SCHELDE, 1957: Efterårs-trækket på Stignæs, SV-Sjælland. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **51**: 149–167.
- FERDINAND, L., BIRGER JENSEN & ANNIE LARSEN, 1956: Trækobservationer i Blåvandshuk-området, Vestjylland, i begyndelsen af august 1955. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **50**: 299–323.
- GYLLIN, R., 1965: Några synpunkter på förhållandet mellan rastande och sträckande vadare i inlandet. – Vår Fågelvärld **24**: 218–234.
- HARBOE, I. C., 1944: The Avifauna of The Præstø Fjord and its Environs. – Folia Geographica Danica. Tom **3**, No. 8: 245–248.
- JENKINS, DAVID & I. C. T. NISBETH, 1955: Fugle-trækket ved Blåvandshuk, september 1954. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **49**: 149–181.
- LACK, D., 1959: Watching migration by radar. – British Birds **52**: 258–267.
- LIND, HANS, 1957: En undersøgelse af Gravandens trækforhold. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **51**: 85–114.
- MATHIASSEN, SVEND, 1961: Klyde, Nordens Fugle i Farver, bd. 4, Ejnar Munksgaard, p. 272–281.
- Meteorologisk Årbog 1953 og 1954.
- MILTHEERS, V., 1908: Kortblade Faxø og Stevns. – Danmarks Geologiske Undersøgelser, I Række Nr. 11: 264–65.
- NØRREVANG, ARNE, 1955: Rylens træk i Nord-europa. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **49**: 18–49.
- NØRREVANG, ARNE, 1960: Nogle iagttagelser over trækkende terners opførsel. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **54**: 125–127.
- PREUSS, N. O., 1961: Feltiagttagelser ved Jyllands Vestkyst til belysning af Strandskadens træk over Nordsøen. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **55**: 140–151.
- SALOMONSEN, FINN, 1938: Fugletrækket over Danmark, p. 144–145.
- SALOMONSEN, FINN, 1963: Oversigt over Danmarks Fugle, p. 60–61.
- SCHOU, AXEL, 1945: Det Marine Forland. – Folia Geographica Danica. Tom IV: 174–175.
- STOLT, B. O., 1959: Höststräcket och vädrets inverkan på dess förlopp vid Norra Kvarngärdet i Uppsala, 1957. – Vår Fågelvärld **18**: 12–33.
- THORUP, NIELS, 1946: Iagttagelse af forårs- og efterårstræk over Sydsjælland og Møn. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **40**: 108–121.
- VLEUGEL, D. A. und W. VON WESTERNHAGEN, 1957: Formen des Zuges in abweichender Richtung unter dem Einfluss geographischer Faktoren. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **51**: 176–190.

Manuskriptet modtaget 14. januar 1966

Forfatterens adresse: M. Bang Hansen, Fyrrebacken 5,
Sdr. Nyrup pr. Kalundborg